

पातंजल योग सूत्र महत्वाचे श्लोक

प्रथम - समाधी पाद

अथ योगानुशासनम् ॥१.१॥

योगश्चित्तवृत्तिनिरोधः ॥१.२॥ (योगः चित्तवृत्ती निरोधः ॥)

तदा द्रष्टुः स्वरूपेऽवस्थानम् ॥१.३॥

वृत्तिसारूप्यम् इतरत्र ॥ १.४ ॥

वृत्तयः पञ्चतयः क्लिष्टाऽक्लिष्टाः ॥ १.५ ॥ (वृत्तयः पञ्चतयः क्लिष्टाः अक्लिष्टाः ॥)

प्रमाणविपर्ययविकल्पनिद्रास्मृतयः ॥ १.६ ॥

प्रत्यक्षानुमानागमाः प्रमाणानि ॥१.७॥ (प्रत्यक्ष अनुमान आगमाः प्रमाणानि ॥)

विपर्ययो मिथ्याज्ञानम् अतद्रूपप्रतिष्ठम् ॥ १.८ ॥

शब्दज्ञानानुपाती वस्तुशून्यो विकल्पः ॥ १.९ ॥

अभावप्रत्ययालम्बना वृत्तिर्निद्रा ॥ १.१० ॥

अनुभूतविषयासंप्रमोषः स्मृतिः ॥ १.११ ॥

अभ्यासवैराग्याभ्यां तन्निरोधः ॥ १.१२ ॥

द्वितीय - साधन पाद

तपःस्वाध्यायेश्वरप्रणिधानानि क्रियायोगः ॥२.१॥ (तपःस्वाध्याय ईश्वरप्रणिधानानि क्रियायोगः ॥)

समाधिभावनार्थः क्लेशतनूकरणार्थश्च ॥२.२॥

अविद्यास्मितारागद्वेषाभिनिवेशाः क्लेशाः ॥२.३॥

अविद्याक्षेत्रमुत्तरेषां प्रसुप्ततनुविच्छिन्नोदाराणाम् ॥२.४॥

अनित्याशुचिदुःखानात्मसु नित्यशुचिसुखात्मख्यातिरविद्या ॥२.५॥

(अनित्य अशुचि दुःख अनात्मसु नित्य शुचि सुख आत्मख्यातिः अविद्या ।)

दृग्दर्शनशक्त्योरेकात्मतेवास्मिता ॥२.६॥

(दृक् दर्शन शक्तीः एकात्म इव अस्मिता ।)

सुखानुशयी रागः ॥२.७॥

दुःखानुशयी द्वेषः ॥२.८॥

स्वरसवाही विदुषोऽपि तथारूढोऽभिनिवेशः ॥२.९॥

(स्वरसवाही विदुषोऽपि तथारूढः अभिनिवेशः ।)

ते प्रतिप्रसवहेयाः सूक्ष्माः ॥२.१०॥

प्रज्ञानाविद्यालय, बारामती

तृतीय - विभूती पाद

देशबन्धचित्तस्य धारणा ॥३.१॥

तत्र प्रत्यय एकतानता ध्यानम् ॥३.२॥

तदेवार्थमात्रनिर्भासं स्वरूपशून्यमिवं समाधिः ॥३.३॥

त्रयमेकत्र संयमः ॥३.४॥

तत् जयात प्रज्ञा आलोकः ॥३.५॥

तस्य भूमिषु विनियोगः ॥३.६॥

